Undervisningsplan for billedkunst/formtegning

Formålet med undervisningen

Formålet med undervisningen i billedkunst/formtegning er, at eleverne udvikler evnen til at opleve, iagttage, skabe og kommunikere gennem billeder, farver, former og linjer.

Kunstnerisk arbejde skal både udvikle konkrete billedkunstfaglige færdigheder og fungere som en måde at undersøge og erkende verden på. Gennem skabende arbejde øves elevernes:

- iagttagelsesevne
- opmærksomhed
- formsans
- farvesans
- æstetiske dømmekraft
- koncentration
- praktiske tænkning
- selvstændighed
- skaberglæde.

Eleverne skal gennem skoleforløbet lære at arbejde med forskellige tegne-, male- og billedskabende teknikker og udvikle sikkerhed i anvendelsen af redskaber og materialer.

De skal samtidig udvikle evnen til at betragte, samtale om og analysere billeder og forstå billeder som både kunstneriske udtryk, kulturhistoriske kilder og former for kommunikation.

Det kunstneriske arbejde kan tage udgangspunkt i elevernes egne oplevelser, fortællestof, naturen og fagligt stof fra skolens øvrige undervisning. Der lægges vægt på både **oplæring i kunstfaget og læring gennem kunstneriske aktiviteter**, sådan som den eksisterende billedkunstplan beskriver det.

Fagets kompetenceområder og slutmål efter 9. klasse

Kompetenceområde	Slutmål
Billedfremstilling (BF)	Eleven kan eksperimentere med udtryksformer, teknikker og materialer med vægt på tematisering.
Billedanalyse (BA)	Eleven kan analysere billeder fra forskellige tidsperioder, kulturer og medier med vægt på nutidige billedudtryk.
Billedkommunikation (BK)	Eleven kan formidle egne projekter med visuelle udtryk.

Fagets placering i skolens undervisningsstruktur

Billedkunst/formtegning optræder både som selvstændigt kunstnerisk arbejde og som kunstnerisk bearbejdning i skolens øvrige undervisning.

Undervisningsområde	Billedkunst/formtegning indgår gennem
Hovedfag	Tavletegning, arbejdshæfter, fortællingstegning, faglige illustrationer og billedlig bearbejdning af dansk, historie, religion, geografi og naturfag
Kultur	Billedfortælling, symboler, kulturhistoriske billeder, plakater, visuel formidling og æstetisk bearbejdning
Science	Naturtegning, botaniske tegninger, modeller, forsøgsillustrationer, geologiske former, menneskekroppen og faglig billeddokumentation
Kunst & håndværk	Tegning, maling, form, farve, mønster, komposition, skitser, modeller, materialeforståelse og kunstneriske processer
Matematik	Symmetri, spejling, geometri, mønstre, proportioner, perspektiv og rumlige former
Historie	Kulturhistoriske motiver, ornamentik, kunsthistorie, perspektivets udvikling og billeder fra forskellige historiske perioder
Informatik	Digital billedsøgning, præsentation, portfolio, billeddokumentation og billedkommunikation, hvor det er relevant
Fælles skoleliv	Udsmykning, årstidsarbejder, udstillinger, elevprodukter og fælles kunstneriske projekter

Faglig afgrænsning i tværfaglige forløb

Når tegning eller maling indgår som del af et andet fag, registreres arbejdet som billedkunst, når undervisningen også har et konkret **billedkunstfagligt fokus**, eksempelvis:

- farve
- form
- linje
- komposition
- billedfremstilling
- billedanalyse
- billedkommunikation
- teknik eller materiale.

En illustration til en historietekst er således ikke automatisk billedkunstundervisning. Det bliver den, når eleverne samtidig arbejder bevidst med et billedkunstfagligt mål. Dette princip er vigtigt for skolens faglige gennemsigtighed og er allerede indarbejdet i jeres materiale.

Fagets udvikling

Børnehaveklasse

Billedkunst er ikke et selvstændigt fag i børnehaveklassen.

Eleverne arbejder dog med kreative og musiske udtryksformer gennem blandt andet:

- tegning
- farver
- former

- årstider
- naturmaterialer
- fri skabende aktivitet.

De kan samtale enkelt om egne billeder, farver og former og bruge billedlige udtryk til at gengive oplevelser, fortællinger og stemninger.

Fra **1. klasse** dokumenteres billedkunst som et selvstændigt fagligt område.

1. klasse

I 1. klasse møder eleverne billedkunst gennem **maling, formtegning og tegning**.

Maling

Der arbejdes med vådt-i-vådt-teknik.

Eleverne møder først grundlæggende farveforhold og arbejder blandt andet med:

- gul og blå
- primærfarver
- farvekontraster
- farvemængde
- fugtighed
- penselføring
- farvernes bevægelse og dynamik.

Efterhånden udvides farvespektret gennem blanding af farver og fremkomsten af sekundærfarver.

Hovedvægten ligger på oplevelsen af farven og dens virkning frem for på naturalistisk gengivelse.

Formtegning

Formtegningen begynder med:

- den lige linje
- den krumme linje.

Herfra udvikles arbejdet gennem:

- kombinationer af lige og krumme linjer
- grundformer
- rytmiske former
- symmetri
- spejling
- enkle geometriske figurer.

Arbejdet træner blandt andet finmotorik, retningssans, koncentration og formsans.

Tegning

Tegning knyttes blandt andet til:

- bogstavindlæring
- fortællestof
- egne oplevelser
- natur
- årstidstemaer.

Eleverne lærer gradvist at anvende farvefladen til billedlig fremstilling.

2./3. klasse

Den samlæste gruppe kan arbejde med fælles fortællinger, årstidstemaer og kunstneriske teknikker, mens kravene til præcision og selvstændighed differentieres.

2. klasse

Arbejdet med tegning, maling og formtegning videreføres.

Maling

Eleverne arbejder med farveøvelser, hvor farverne sættes i relation til hinanden gennem små fortællinger og stemninger.

Der kan arbejdes med:

- Goethes farvecirkel
- komplementære farver
- forskellige farveklange
- farvernes karakter
- vådt-i-vådt.

Formtegning

Der arbejdes videre med:

- symmetri
- spejling
- rytmiske formforløb
- gentagelse
- variation
- horisontale og vertikale symmetriakser
- færdiggørelse af påbegyndte former.

Formtegningen kan samtidig understøtte håndskriftens udvikling og overgangen til små bogstaver.

Tegning

Fortællestof, fabler, legender, natur og årstider kan danne motivgrundlag.

Der arbejdes med at bruge farven mere bevidst i fladen frem for blot at udfylde en færdig kontur.

3. klasse

I 3. klasse øges kravene til billedlig selvstændighed.

Maling

Arbejdet kan knyttes til klassens gammeltestamentlige fortællestof.

Der arbejdes blandt andet med:

- lys og mørke
- primærfarvernes fremkomst
- varme og kolde farver
- farvestemninger

- farvedramatik.

Formtegning

Eleverne arbejder videre med:

- dobbeltsidig symmetri
- asymmetrisk ligevægt
- formforvandlinger
- variation
- differentiering af former inden for cirklen.

Tegning

Tegningen bliver mere genstandsnær.

Eleverne arbejder i frihånd og kan bruge fagligt og praktisk stof som udgangspunkt.

Farveblyanter kan anvendes i lag, så eleverne oplever nye blandinger og farvevirkninger.

4. klasse

I 4. klasse får kunstundervisningen nye motiver gennem blandt andet **zoologi og nordisk mytologi**.

Maling

Eleverne går gradvist fra mere frie farvestemninger mod former, der karakteriserer:

- dyr
- mytologiske skikkelser
- omgivelser
- stemninger.

Det centrale er fortsat at **karakterisere gennem farve og form** frem for blot at illustrere detaljeret.

Formtegning

Der arbejdes med:

- krydsningsformer
- slyngformer
- knob
- knuder
- oldnordisk ornamentik
- keltisk ornamentik.

Disse øvelser udvikler blandt andet koncentration, rumfornemmelse og sikkerhed i linjeføringen.

Tegning

Den nordiske mytologi og andre fagtemaer kan bearbejdes i større formater med tydelige former og karakteristiske billedlige udtryk.

Der arbejdes med **BF, BA og BK**.

5./6. klasse

Den samlæste klasse kan arbejde med fælles kunstneriske teknikker, men med forskellige faglige indgange.

5. klasse kan især knytte billedkunst til botanik, plantestudier, kulturhistorie og frihåndsgeometri, mens 6. klasse arbejder mere med lys, skygge, optik, kultegning og lasering.

5. klasse

Maling

Natur og botanik bliver centrale inspirationskilder.

Eleverne undersøger blandt andet:

- plantens form
- grønne nuancer
- farveblanding
- organiske former
- naturens farvevariationer.

Historieundervisningens gamle kulturperioder kan ligeledes danne udgangspunkt for billedarbejdet.

Eleverne kan undersøge, hvordan forskellige farveklange og stemninger kan karakterisere eksempelvis forskellige kulturperioder.

Formtegning

Formtegningen bevæger sig i retning af **frihåndsgeometri**.

Der arbejdes uden passer og lineal med blandt andet:

- cirkel
- ret linje
- opdeling af cirklen
- geometriske mønstre
- balance og proportion.

Tegning

Der kan arbejdes med:

- botanisk tegning
- historiske motiver
- naturfaglige illustrationer
- farveblyant
- oliekridt
- skravering
- prikketeknik.

Der stilles gradvist større krav til iagttagelse og præcision.

6. klasse

I 6. klasse bliver den præcise iagttagelse tydeligere.

Maling

Arbejdet kan knyttes til:

- fysikkens optik
- geografi

- geologi
- naturfænomener.

Eleverne kan male eksempelvis:

- nordlys
- lyn
- regnbue
- tropiske landskaber
- arktiske landskaber
- mineralformer.

Farvearbejdet udvides til:

- primærfarver
- sekundærfarver
- tertiærfarver
- dæmpede farver
- gråtoner
- lasering.

Lasering introduceres gennem lagvis påføring af farver.

Tegning

Sort/hvid får en større plads.

Eleverne introduceres til **tegnekul** og arbejder med:

- lys og skygge
- simple rumlige legemer
- kugle
- cylinder
- kegle
- kube
- lysindfald
- halvskygge
- kerneskygge
- slagskygge.

Der introduceres samtidig en begyndende projektions- og skyggelære baseret på præcis iagttagelse.

7./8./9. klasse

I den samlæste udskoling arbejder eleverne mere teknisk, eksperimenterende og selvstændigt.

Fælles værkstedsforløb kan organiseres med stigende krav:

- **7. klasse:** grundlæggende perspektiv, lys/skygge og nye teknikker
- **8. klasse:** større præcision, projektionslære, sort/hvid-kontrast og tematisering
- **9. klasse:** større selvstændighed, eksperiment, croquis, komposition, grafiske udtryk, billedanalyse og projektformidling.

7. klasse

Tegning og perspektiv

Lys- og skyggearbejdet videreføres.

Eleverne arbejder med:

- genstandstegning
- lysindfald
- skygge
- rumlige former
- skravering
- perspektiv.

Det lineære perspektiv introduceres med udgangspunkt i geometrisk konstruktion.

Der anvendes blandt andet:

- lineal
- vinkelmåler
- blyant.

Renæssancen giver en naturlig historisk ramme for perspektivets udvikling.

Efter de mere stramme konstruktionsøvelser kan eleverne bruge perspektivet friere i:

- huse
- bymiljøer
- landskaber.

Maling

Der kan fortsat arbejdes med slørmaling og dybde.

Eleverne møder:

- farveperspektiv
- luftperspektiv
- landskab
- tuschmaleri.

8. klasse

I 8. klasse styrkes forbindelsen mellem **teknik, præcision og kunstnerisk udtryk**.

Maling

Lasering videreføres.

Eleverne kan sammenligne samme motiv udført som:

- vådt-i-vådt
- lasering.

Dermed udvikles en mere bevidst vurdering af teknikkernes forskellige udtryk.

Der kan arbejdes med såkaldt meteorologisk maleri:

- landskab
- skyer

- vejr
- årstid
- skiftende stemninger.

Tegning og grafik

Geometri, projektionslære og skyggelære sammenfattes i mere præcise opgaver.

Der kan arbejdes med:

- platoniske legemer
- hvidt kridt eller blyant på mørk bund
- lys og skygge
- sort/hvid-kontrast
- linoleumstryk
- træsnit.

Eleverne udvikler større sikkerhed i at anvende kontrast, flade, form og grafisk virkning.

9. klasse

I 9. klasse skal eleverne arbejde mere selvstændigt med egne kunstneriske udtryk og samtidig udvikle deres evne til at analysere og kommunikere gennem billeder.

Centrale områder er blandt andet:

- croquis
- komposition
- grafiske udtryk
- tegning og kul
- tematiserede billeder
- billedanalyse
- visuel projektformidling
- kunsthistoriske og kulturhistoriske perspektiver.

Croquis og iagttagelse

Der arbejdes med croquistegning med blyant og kul.

Eleverne øver sig i at iagttage den menneskelige figur og arbejde med:

- proportion
- bevægelse
- udtryk
- hvile
- spænding
- hurtige skitser
- mere fordybede tegninger.

Grafisk billedarbejde og kommunikation

Et muligt område i skolens materiale er **plakattegning**, hvor eleverne undersøger grafisk design og tidstypiske udtryk.

Der kan arbejdes med:

- manuel optegning
- forstørrelse
- kvadrering
- målestok
- præcis farveblanding
- layout
- grafisk kommunikation.

Eleverne skal her kunne forbinde teknisk kunnen med billedets kommunikative funktion.

Kunstbetragtning og kunsthistorie

Eleverne kan undersøge udviklingen inden for:

- billedkunst
- skulptur
- arkitektur

fra tidlige kulturformer frem mod nutidige kunstudtryk.

Der arbejdes med forholdet mellem:

- kunstværk
- kunstner
- historisk periode
- kultur
- samfund.

Eleverne kan analysere værker, møde kunstnerbiografier og selv afprøve udtryk fra forskellige stilperioder og genrer.

Særligt fokus i 9. klasse

I 9. klasse skal arbejdet tydeligt føre frem mod de tre slutmål.

Billedfremstilling

Eleven skal have mulighed for at:

- vælge og anvende forskellige materialer og teknikker
- eksperimentere med tegning, maling og grafiske udtryk
- arbejde med lys, skygge og dybde
- anvende perspektiv
- arbejde med komposition
- anvende farver og kontraster bevidst
- arbejde med croquis
- fremstille tematiserede billeder
- afprøve forskellige visuelle løsninger
- udvikle et arbejde fra idé og skitse til færdigt billedudtryk.

Billedanalyse

Eleven skal have mulighed for at:

- analysere billeders opbygning
- undersøge balance, rytme, komposition og farve

- identificere symboler og visuelle virkemidler
- undersøge billeders funktion
- sammenligne billeder fra forskellige perioder
- undersøge stilart og formsprog
- placere billeder i en kulturel og historisk sammenhæng
- forholde sig til nutidige billedudtryk
- vurdere hvordan billeder påvirker og kommunikerer.

Billedkommunikation

Eleven skal have mulighed for at:

- formidle idéer visuelt
- begrunde egne billedmæssige valg
- anvende billedets kommunikative funktion bevidst
- arbejde med plakater eller andre visuelle projekter
- præsentere egne billedprodukter
- udvælge arbejder til en udstilling eller portfolio
- forbinde tekst og billede, når det er relevant
- anvende billeder i kunst- og kulturprojekter
- arbejde med digitale billedmiljøer, hvor det er relevant
- formidle eget projekt til andre.

Dermed arbejdes der direkte hen imod slutmålet om, at eleven kan **formidle egne projekter med visuelle udtryk**.

Arbejdsformer

Undervisningen kan gennem skoleforløbet omfatte:

- fri tegning
- fortællingstegning
- vådt-i-vådt-maling
- lasering
- formtegning
- naturtegning
- botanisk tegning
- genstandstegning
- skitser
- kultegning
- skravering
- perspektivtegning
- croquis
- grafiske teknikker
- linoleumstryk
- træsnit
- collage
- rumlige former
- billedsamtaler

- billedanalyse
- kunstbetragtning
- udstillinger
- visuelle projekter
- portfolio.

Faget udvikler sig således fra sansende, rytmisk og fortællingsbåret billedarbejde til mere præcis iagttagelse, teknisk kunnen, selvstændig billedfremstilling, analyse og visuel kommunikation.

Samlet progression

Billedkunst/formtegning bevæger sig gennem skoleforløbet:

fra oplevelse af farve og form til bevidst kunstnerisk udtryk

fra den lige og den krumme linje til komplekse former, geometri og perspektiv

fra farvestemning til bevidst anvendelse af farve, kontrast og komposition

fra fortællingstegning til præcis iagttagelses- og figurtegning

fra vådt-i-vådt til lasering, kul, grafik og andre teknikker

fra formtegning og symmetri til rum, perspektiv og komposition

fra at fortælle om eget billede til at analysere billeder fra forskellige tider og kulturer

fra fælles, lærerledte processer til selvstændige kunstneriske projekter

fra billede som udtryk til billede som bevidst kommunikation.

Årsplanerne konkretiserer motiver, teknikker, kunstnere, materialer og projekter i det enkelte skoleår, mens denne undervisningsplan beskriver fagets samlede progression og slutmål.